

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КАРПОВ НАЗАРІЙ ОЛЕГОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 332.33:35.07
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ В
СФЕРІ ОБОРОНИ

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Н. О. КАРПОВ
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
СИМОНЕНКО Леся Іванівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **КАРПОВА Назарія Олеговича**
допущено до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» вересня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

«_____» вересня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _ **КАРПОВ Назарій Олегович** захистив
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

КАРПОВ Н. О. Напрями реалізації реформ в сфері оборони. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Поліський національний університет, Житомир, 2024 р.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню напрямів реалізації реформ у сфері оборони України, зокрема реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони в рамках Комплексного стратегічного плану на 2023-2027 роки. У роботі проаналізовано безпрецедентні виклики, з якими зіштовхнулись органи правопорядку в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. Визначено ключові проблеми, такі як перевантаженість органів досудового розслідування, нечіткість у розмежуванні повноважень, корупційні ризики та необхідність гармонізації законодавства зі стандартами Європейського Союзу.

Основна увага дослідження зосереджена на підвищенні ефективності органів правопорядку та прокуратури шляхом реформування їхньої діяльності на основі міжнародних стандартів. Запропоновані напрями реформ включають цифрову трансформацію, розробку системи управління, орієнтованої на результат, забезпечення прозорості та підзвітності, а також розвиток міжнародного співробітництва. У роботі розглянуто важливість уніфікації правових засад, створення механізмів демократичного цивільного контролю, посилення гендерної рівності та розширення інституційної взаємодії на національному та міжнародному рівнях.

Дослідження також акцентує увагу на цифровій трансформації як одному з ключових пріоритетів реформування. Впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення, має сприяти підвищенню оперативності реагування органів правопорядку на загрози та забезпеченню належної взаємодії між різними структурами. Однією з важливих цілей реформ є створення інтегрованої системи управління інформацією та

спрощення обміну даними між органами безпеки для протидії злочинності та забезпечення національної безпеки.

Крім того, кваліфікаційна робота розглядає важливість розвитку національної системи кібербезпеки як невід'ємної частини реформ у сфері оборони. Посилення спроможностей органів правопорядку та прокуратури щодо протидії кіберзагрозам є одним із ключових елементів сучасної безпеки України. Це включає вдосконалення правової бази, підвищення рівня технічної підготовки фахівців і запровадження інноваційних технологічних рішень для моніторингу та захисту критичної інфраструктури держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Впровадження національної системи автоматичного обміну даними між органами безпеки також сприятиме посиленню контролю за перетином державного кордону та боротьбі з тероризмом.

У роботі також наголошено на важливості зміцнення міжнародного співробітництва у сфері оборони та безпеки. Розширення міжвідомчої взаємодії з країнами-партнерами та гармонізація законодавства з європейськими стандартами допоможуть Україні інтегруватися у європейський простір свободи, безпеки та справедливості. Таке співробітництво передбачає не лише обмін інформацією та досвідом, але й реалізацію спільних програм підготовки кадрів, координацію дій у сфері кібербезпеки та протидії організованим злочинності.

Таким чином, кваліфікаційна робота висвітлює комплексні заходи, спрямовані на реформування органів правопорядку з метою підвищення їхньої ефективності, що має сприяти досягненню стратегічних цілей оборонного сектору України на шляху до євроінтеграції.

Ключові слова: реформи, оборона, органи правопорядку, безпека, національна безпека, цифрова трансформація, ЄС, прокуратура, стратегія.

ANNOTATION

Karpov N.O. Directions for Implementing Defense Reforms. – Qualification paper for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 «Public Administration and Management». Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification paper is devoted to the study of directions for implementing defense reforms in Ukraine, particularly the reform of law enforcement agencies as part of the security and defense sector within the framework of the Comprehensive Strategic Plan for 2023-2027. The paper analyzes the unprecedented challenges faced by law enforcement agencies in the context of the Russian Federation's armed aggression against Ukraine. Key problems identified include the overload of investigative bodies, unclear delineation of powers, corruption risks, and the need to harmonize legislation with European Union standards.

The study focuses on improving the efficiency of law enforcement agencies and prosecutors through reforms based on international standards. Proposed reform directions include digital transformation, the development of a results-oriented management system, ensuring transparency and accountability, and enhancing international cooperation. The paper emphasizes the importance of legal unification, the creation of mechanisms for democratic civilian oversight, the promotion of gender equality, and the expansion of institutional interaction at both the national and international levels.

The research also highlights digital transformation as one of the key priorities of reform. The introduction of innovative technologies, such as artificial intelligence, blockchain, and cloud computing, is expected to enhance the law enforcement agencies' responsiveness to threats and ensure effective interaction between various structures. One of the important goals of the reforms is the creation of an integrated information management system and the simplification of data exchange between security agencies to combat crime and ensure national security.

Furthermore, the qualification paper examines the importance of developing a national cybersecurity system as an integral part of defense reforms. Strengthening

the capabilities of law enforcement and prosecution bodies to counter cyber threats is one of the key elements of Ukraine's modern security. This includes improving the legal framework, enhancing the technical training of specialists, and implementing innovative technological solutions for monitoring and protecting the state's critical infrastructure from internal and external threats. The introduction of a national system for automatic data exchange between security agencies will also contribute to strengthening border control and combating terrorism.

The paper also stresses the importance of strengthening international cooperation in the field of defense and security. Expanding inter-agency interaction with partner countries and harmonizing legislation with European standards will help Ukraine integrate into the European space of freedom, security, and justice. Such cooperation involves not only the exchange of information and experience but also the implementation of joint training programs, coordination of actions in the field of cybersecurity, and combating organized crime.

Thus, the qualification paper outlines comprehensive measures aimed at reforming law enforcement agencies to enhance their efficiency, contributing to the achievement of the strategic goals of Ukraine's defense sector on its path to European integration.

Keywords: reforms, defense, law enforcement agencies, security, national security, digital transformation, EU, prosecution, strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	13
1.1. Теоретичні основи реформ у секторі оборони України	13
1.2. Роль реформування правоохоронних органів у забезпеченні національної безпеки	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ВИКЛИКІВ У СФЕРІ ОБОРОНИ І БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	20
2.1. Вплив збройної агресії Російської Федерації на сектор безпеки та оборони	20
2.2. Основні проблеми та виклики у процесі реформування правоохоронних органів	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	25
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕФОРМ У СЕКТОРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ	27
3.1. Цифрова трансформація як пріоритет реформ сектору безпеки і оборони	27
3.2. Міжнародна співпраця та гармонізація законодавства із стандартами ЄС при забезпеченні національної безпеки	32
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	37
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	44

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження реформ у сфері оборони України зумовлена безпрецедентними викликами, з якими зіштовхнулася держава в умовах збройної агресії Російської Федерації. Це спричинило необхідність оперативних змін у діяльності сектору безпеки, зокрема реформування органів правопорядку та прокуратури, які є невід'ємною частиною національної безпеки. Актуальність цих реформ полягає не лише у забезпеченні функціонування державних інституцій в умовах війни, але й у підготовці до повоєнного відновлення країни на основі європейських стандартів.

Одним із головних чинників, що підкреслює важливість теми, є зростаючий суспільний запит на реформування органів правопорядку, які покликані гарантувати права та свободи громадян навіть у найскладніших умовах. Зміцнення демократичних засад, забезпечення верховенства права та підвищення рівня прозорості й підзвітності державних інституцій є ключовими пріоритетами на шляху України до інтеграції в Європейський Союз. Відповідно, розробка та реалізація Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки стає вирішальною умовою для досягнення цих цілей.

Поряд із цим, реформування сектору безпеки потребує вирішення низки внутрішніх проблем, серед яких перевантаженість правоохоронних органів, неефективне розмежування повноважень та корупційні ризики. Комплексний підхід до усунення цих викликів передбачає не лише модернізацію інституційної структури, але й запровадження нових технологій для підвищення оперативності та ефективності роботи системи правопорядку. Актуальність дослідження підкріплюється необхідністю гармонізації національного законодавства зі стандартами ЄС, що сприятиме інтеграції України в європейську спільноту.

З огляду на сучасні загрози та зміни у сфері оборони, особливе значення набуває цифрова трансформація органів правопорядку. Використання інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та кібербезпека, дозволить значно підвищити рівень захисту національної безпеки. Це також сприятиме більш оперативному обміну інформацією між державними структурами, що є необхідним для успішної протидії як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам.

Таким чином, актуальність дослідження напрямів реалізації реформ у сфері оборони не обмежується лише поточною військовою ситуацією, але й включає довгострокову стратегію розвитку України як демократичної та правової держави. Проведення таких реформ є необхідною умовою для зміцнення національної безпеки, підвищення ефективності управління державними інституціями та досягнення європейських стандартів у всіх сферах життєдіяльності країни.

Ступінь розробленості проблеми. Ступінь розробленості проблеми реформ у сфері оборони та безпеки України демонструє значний прогрес, проте залишається багато аспектів, що потребують подальшого дослідження. Існуючі наукові та урядові документи, зокрема Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки, окреслюють основні напрямки реформ, проте практична імплементація цих змін стикається з низкою викликів. Одним із таких викликів є необхідність комплексної модернізації системи управління органами правопорядку, яка повинна враховувати не лише національні реалії, але й відповідати міжнародним стандартам.

Актуальність подальшого дослідження проблеми пов'язана з необхідністю адаптації державних інституцій до умов сучасних гібридних загроз та цифрової епохи. Використання новітніх технологій для підвищення ефективності роботи сектору безпеки потребує детального аналізу, оскільки впровадження цифрової трансформації стикається з такими проблемами, як недостатність технічних ресурсів та кваліфікованого персоналу. Роль

інноваційних технологій у реформуванні органів правопорядку лише починає досліджуватися, і необхідно детально розглянути їхній вплив на оперативність та ефективність роботи правоохоронних органів.

Крім того, питання взаємодії між різними структурами сектору безпеки та оборони є ще однією з проблем, що потребує подальшого вивчення. Хоча стратегічні документи визначають напрями розширення міжвідомчої співпраці, практична реалізація цієї взаємодії стикається з викликами через бюрократичні бар'єри та відсутність чіткої координації між різними органами. Дослідження механізмів покращення взаємодії між структурними елементами системи правопорядку та оборони є важливим для забезпечення оперативної реакції на загрози національній безпеці.

Також важливою є подальша розробка питань забезпечення верховенства права та підзвітності органів правопорядку. Незважаючи на початок реформ у цьому напрямі, корупційні ризики та недостатня прозорість діяльності правоохоронних органів залишаються значними викликами. Поглиблені дослідження щодо ефективних механізмів громадянського та демократичного контролю над діяльністю органів правопорядку необхідні для формування дієвої та справедливої системи, яка відповідатиме стандартам ЄС і сприятиме зміцненню суспільної довіри до сектору безпеки.

Метою даної роботи є дослідження та узагальнення напрямів реалізації реформ у сфері оборони України, зокрема реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки та оборони. Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

- вивчити теоретично-методологічні основи реформ у сфері безпеки та оборони;
- проаналізувати міжнародний досвід і стандарти реформування оборонних структур та правоохоронних органів;
- розробити практичні рекомендації для вдосконалення системи безпеки та оборони України відповідно до міжнародних стандартів.

Предметом дослідження є методичні, теоретичні та практичні аспекти реформування органів правопорядку в секторі оборони та безпеки України. Об'єктом дослідження є процес реформування органів правопорядку в умовах сучасних безпекових викликів та збройної агресії Російської Федерації.

Теоретичною та методологічною основою роботи є системний та міждисциплінарний підхід, що враховує аналіз сучасних тенденцій у сфері оборони, міжнародний досвід реформ та рекомендації міжнародних організацій. Для досягнення мети дослідження використовуються різні методи, включаючи аналіз нормативно-правової бази, порівняльний аналіз міжнародного досвіду реформ та експертні оцінки у сфері національної безпеки.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що отримані висновки можуть бути використані для удосконалення державної політики у сфері безпеки та оборони. Результати роботи надають теоретичну базу для формулювання стратегічних напрямків реформування органів правопорядку в Україні, а також можуть слугувати основою для розробки конкретних рекомендацій щодо впровадження сучасних технологій, підвищення ефективності управління та забезпечення прозорості діяльності органів правопорядку. Запропоновані рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності як на національному, так і на регіональному рівнях для посилення обороноздатності та підвищення рівня безпеки. Тема реалізації реформ у сфері оборони стає дедалі актуальнішою з кожним роком у контексті глобалізації, яка постійно впливає на міжнародну безпеку та обороноздатність держав. З урахуванням того, що глобальні процеси постійно змінюються, національні системи оборони мають бути гнучкими, інноваційними та готовими до швидкого реагування на нові виклики.

Публікації: Карпов Н. О. Інноваційні підходи до реформ в сфері Оборони. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації : Матеріали IV Міжнародної науковопрактичної конференції, 22–23 червня 2023 року. – Житомир : Поліський національний університет,

2023. – 922 с. Карпов Н. О. Сучасні підходи до реформ в сфері оборони: світовий досвід. Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2023. 304 с.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи основної частини, висновки до кожного з них, загальні висновки та пропозиції, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Теоретичні основи реформ у секторі оборони України

Теоретичні основи реформ у секторі оборони України полягають у комплексному підході до трансформації безпекової системи країни в умовах сучасних глобальних викликів та внутрішніх потреб. Вони ґрунтуються на стратегічних планах реформування сектору оборони, що передбачають модернізацію як національної безпекової стратегії, так і конкретних інституційних механізмів управління. Одним із ключових документів, що визначають ці напрямки, є Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 роки, схвалений Президентом України [1-4].

Цей план закріплює підходи до реформування системи правопорядку, яка є невід'ємною частиною сектора безпеки, і спрямований на підвищення ефективності реагування на загрози та виклики, пов'язані із зовнішньою агресією, зокрема збройною агресією Російської Федерації проти України. Теоретичні основи реформ вимагають перегляду існуючих підходів до управління та координації у безпековій сфері, з акцентом на інституційній перебудові, що забезпечить належний рівень функціонування системи правопорядку. Особливий акцент робиться на забезпеченні верховенства права, захисту прав людини та побудові системи прозорого управління, що відповідає міжнародним стандартам.

Теоретична база реформ базується на необхідності демократизації процесів прийняття рішень у секторі безпеки. Це включає посилення механізмів демократичного контролю, забезпечення прозорості та підзвітності органів правопорядку та оборони. Демократично керована система оборони та безпеки є ключовим чинником стабільності в умовах сучасної демократичної держави, а

також важливою умовою для зміцнення суспільної довіри до органів влади. Цей процес потребує вдосконалення механізмів призначення на посади, добору кадрів та створення умов для запобігання корупційним ризикам.

Важливою складовою теоретичних основ реформ є посилення стратегічного та операційного потенціалу органів правопорядку та прокуратури. Це передбачає модернізацію системи управління, яка забезпечить оперативність прийняття рішень, їхню відповідність міжнародним стандартам, а також запобігання та протидію злочинності. Теорія реформ також акцентує увагу на необхідності посилення гендерної рівності в секторі оборони, що є важливим елементом розвитку демократичних інститутів та забезпечення прав людини в контексті національної безпеки [2-5].

Окремою складовою теоретичних основ реформ є цифрова трансформація сектору оборони та правопорядку. Впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, автоматизовані системи управління, блокчейн, є важливим елементом сучасних підходів до управління національною безпекою. Цифрова трансформація покликана підвищити оперативність та ефективність реагування на загрози, а також забезпечити належний рівень захисту інформаційної безпеки.

У межах теоретичних основ реформ велике значення має інтеграція України до європейської системи безпеки. Важливим напрямом є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами, зокрема у сфері правопорядку, правосуддя та забезпечення безпеки. Це сприятиме зміцненню міжнародної співпраці України, розширенню міжвідомчої взаємодії з країнами-партнерами та підвищенню рівня підготовки кадрів у сфері безпеки.

Теоретичні основи реформ також охоплюють розвиток національної системи кібербезпеки. З огляду на сучасні загрози, що виникають у сфері кіберпростору, посилення спроможності органів правопорядку щодо протидії кіберзагрозам є критично важливим елементом реформування сектору безпеки. Це включає розробку нових методів захисту критичної інфраструктури,

моніторингу кіберпростору та удосконалення законодавства у сфері кіберзахисту.

Теоретична база реформ у секторі оборони також передбачає запровадження системи управління, орієнтованої на результат. Важливим є визначення чітких пріоритетів і критеріїв оцінки ефективності роботи органів правопорядку та прокуратури. У рамках цього підходу передбачено розробку та запровадження ключових показників ефективності (КПІ), що дозволить проводити моніторинг та оцінку діяльності структур сектору безпеки.

Крім того, теоретичні основи реформ передбачають подальший розвиток міжнародного співробітництва у сфері оборони. Важливим напрямом є розширення міжвідомчої взаємодії на міжнародному рівні, що сприятиме обміну досвідом, покращенню координації дій у сфері протидії тероризму, кіберзагрозам та організованій злочинності. Це дозволить Україні стати частиною європейської безпекової системи, що сприятиме її інтеграції до ЄС та НАТО [7].

Таким чином, теоретичні основи реформ у секторі оборони України полягають у створенні ефективної, прозорої та підзвітної системи правопорядку, здатної оперативно реагувати на сучасні виклики. Важливим аспектом є демократизація управлінських процесів, розвиток міжнародного співробітництва та інтеграція з європейськими системами безпеки. Цифрова трансформація, боротьба з корупцією, гендерна рівність та кібербезпека також займають центральне місце в реформуванні сектору, забезпечуючи його стійкість та відповідність міжнародним стандартам.

1.2. Роль реформування правоохоронних органів у забезпеченні національної безпеки

Роль реформування правоохоронних органів у забезпеченні національної безпеки України є ключовою у контексті сучасних викликів та загроз, зокрема,

збройної агресії Російської Федерації. В умовах тривалої війни і посилення внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці, ефективність правоохоронних органів відіграє визначальну роль у підтриманні правопорядку, запобіганні злочинності та захисті населення від різних видів загроз. Реформи правоохоронних структур мають на меті підвищити їх спроможність швидко та ефективно реагувати на виклики, з якими стикається держава, зміцнюючи загальний рівень безпеки.

Сучасні реформи спрямовані на створення демократично керованої системи правоохоронних органів, яка ґрунтується на принципах верховенства права, підзвітності та прозорості. Це особливо важливо в контексті забезпечення довіри суспільства до державних інституцій, адже саме ефективні та відповідальні органи правопорядку є гарантією стабільного функціонування правової держави. Реформування передбачає удосконалення механізмів внутрішнього контролю, боротьби з корупцією та підвищення ефективності кадрової політики.

Цифрова трансформація правоохоронних органів є невід'ємною частиною реформ у сфері безпеки. Впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, системи управління великими даними та блокчейн, має на меті покращити оперативність і координацію дій правоохоронних органів. Цифрові інструменти дозволять забезпечити кращий контроль над кордонами, обмін інформацією між відомствами та підвищити ефективність у боротьбі зі злочинністю, зокрема організованою та кіберзлочинністю.

Одним із пріоритетів реформ є забезпечення оперативності кримінального провадження відповідно до міжнародних стандартів. Це передбачає оптимізацію процедур, удосконалення інститутів досудового розслідування та посилення координації між різними відомствами, відповідальними за протидію злочинності. Важливо також забезпечити незалежність прокурорів і слідчих від зовнішнього впливу, що сприятиме об'єктивності та неупередженості у вирішенні кримінальних справ.

Реформування правоохоронної системи спрямоване на покращення взаємодії між різними структурами, які займаються забезпеченням національної безпеки. Це включає не лише внутрішньодержавні органи, але й міжнародне співробітництво. Розширення міжвідомчої взаємодії з іноземними партнерами та гармонізація законодавства з європейськими стандартами дозволить Україні краще інтегруватися до європейської системи безпеки, що сприятиме зменшенню ризиків і загроз як для України, так і для її партнерів.

Одним із ключових аспектів реформування є посилення ролі громадянського суспільства у процесі контролю та взаємодії з правоохоронними органами. Впровадження механізмів громадського контролю та залучення громадськості до процесів безпеки сприятиме посиленню прозорості та підзвітності. Це не лише зміцнить суспільну довіру, але й покращить загальну ефективність роботи правоохоронних органів, оскільки громадянське суспільство стає важливим учасником процесів формування національної безпеки.

Інтеграція гендерного підходу у роботу правоохоронних органів також є важливим елементом реформ. Гендерна рівність повинна стати невід'ємною частиною кадрової політики та оперативної діяльності правоохоронних органів, що сприятиме створенню справедливої і ефективної системи, яка забезпечує права всіх громадян незалежно від статі. Це не лише відповідає міжнародним стандартам, але й підвищує рівень ефективності роботи органів, оскільки залучення жінок до системи правопорядку покращує координацію та співпрацю в колективі.

Важливою складовою реформ є зміцнення національної системи кібербезпеки. У сучасному світі, де кіберзагрози стають все більш небезпечними, посилення спроможностей правоохоронних органів у протидії таким загрозам є першочерговим завданням. Впровадження новітніх технологій і посилення кіберспроможностей допоможе Україні не лише захищати свою критичну інфраструктуру, але й протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Зміни в системі правопорядку повинні також включати удосконалення інституту досудового розслідування. Перегляд процедур, усунення дублювання функцій та зниження навантаження на слідчих сприятиме пришвидшенню процесу розслідування та зменшенню корупційних ризиків. Це дозволить забезпечити своєчасне та якісне розслідування злочинів, що є важливим чинником у забезпеченні правопорядку та безпеки.

Одним із важливих аспектів реформ є розвиток інститутів відновного правосуддя та медіації. Це сприятиме зменшенню навантаження на судову систему та правоохоронні органи, а також забезпечить справедливе вирішення конфліктів. Відновне правосуддя дозволяє відновити права потерпілих, що є важливим елементом для підтримання правопорядку в суспільстві.

Реформи також передбачають удосконалення механізмів забезпечення безпеки свідків і потерпілих у кримінальних провадженнях. Це включає створення надійних механізмів захисту від можливих загроз і тиску на учасників кримінальних справ, що є ключовим елементом у забезпеченні верховенства права. Правоохоронні органи повинні гарантувати безпеку всіх учасників процесу, забезпечуючи таким чином справедливість та ефективність судочинства.

Загалом, роль реформування правоохоронних органів у забезпеченні національної безпеки є визначальною. Успіх реформ залежить від комплексного підходу, що охоплює цифрову трансформацію, вдосконалення внутрішніх процесів, зміцнення міжнародної співпраці, розвиток громадського контролю та захист прав людини. Ці заходи сприятимуть побудові сучасної, демократично керованої системи правопорядку, яка буде здатна ефективно відповідати на сучасні виклики та гарантувати безпеку держави й її громадян.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. У першому розділі було висвітлено теоретичні основи та концепції

реформування сектору оборони і безпеки України, що мають вирішальне значення для зміцнення національної безпеки в умовах сучасних викликів. Описано ключові документи, такі як Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки, який забезпечує рамки для перетворення системи правопорядку та безпеки в Україні. Основний акцент робиться на модернізації управлінських механізмів, посиленні прозорості й підзвітності органів безпеки, а також на забезпеченні відповідності міжнародним стандартам, що є важливою складовою демократизації оборонної системи.

2. Також підкреслюється значущість цифрової трансформації у секторі оборони та правопорядку, яка спрямована на покращення оперативності реагування на загрози, впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, що дозволить підвищити ефективність управління та захист інформаційної безпеки. Одним з важливих аспектів є посилення кібербезпеки та протидія кіберзагрозам, що стає першочерговим завданням у сучасних умовах.

3. Висновки розділу також підкреслюють важливість інтеграції України в європейську систему безпеки шляхом гармонізації законодавства з європейськими стандартами та розширення міжнародної співпраці. Успішне реформування сектору оборони забезпечить стабільність і стійкість національної безпеки, що дозволить Україні ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики, зокрема в умовах тривалої агресії з боку Російської Федерації.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ВИКЛИКІВ У СФЕРІ ОБОРОНИ І БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Вплив збройної агресії Російської Федерації на сектор безпеки та оборони

Аналіз сучасного стану та викликів у сфері оборони і безпеки України є надзвичайно актуальним, оскільки Україна стикається з беспрецедентними викликами, що загрожують її національній безпеці та суверенітету. Збройна агресія Російської Федерації, яка триває з 2014 року, значно вплинула на всі аспекти безпекової політики України, від структурної реорганізації сектору оборони до зміни пріоритетів національної безпеки. Україна була змушена адаптувати свою військову стратегію та вдосконалювати механізми забезпечення безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Одним із ключових аспектів, які постали перед Україною в умовах агресії, є необхідність суттєвої модернізації військових структур та підвищення їхньої боєздатності. До початку збройної агресії українська армія та система оборони були значно ослаблені через недостатнє фінансування, застаріле військове обладнання та неефективність управлінських процесів. Військові навчання та оперативні можливості збройних сил потребували значного оновлення та адаптації до сучасних стандартів ведення війни.

Збройна агресія Російської Федерації також загострила проблему внутрішньої безпеки. Україна стикається не лише з традиційними військовими загрозами, а й з гібридними формами агресії, зокрема кібернападами, інформаційною війною та спробами дестабілізації економіки й політичної системи. Кібербезпека стала ключовим напрямом роботи українських служб безпеки, які активно співпрацюють із міжнародними партнерами для підвищення рівня захисту критичних інформаційних інфраструктур.

Серед інших викликів, що постали перед сектором оборони, є необхідність реформування правоохоронних органів, які відіграють важливу роль у забезпеченні національної безпеки. В умовах агресії їх функції значно розширилися, включаючи координацію роботи з військовими та іншими безпековими структурами для забезпечення належної обороноздатності країни. Реформа правоохоронних органів має на меті зміцнити їхню здатність протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам, зокрема шляхом запровадження сучасних методів управління та технічних рішень. Україна також зіткнулася з викликами у сфері міжнародної безпеки. Агресія Росії значно загострила безпекову ситуацію в Європі та змусила Україну активніше співпрацювати з міжнародними організаціями та альянсами, такими як НАТО та Європейський Союз. Українська сторона веде активний діалог із цими структурами щодо зміцнення обороноздатності, постачання зброї та проведення спільних військових навчань. Важливим аспектом є також координація дій із західними партнерами щодо протидії кіберзагрозам і дезінформації.

Наслідком агресії також стало значне збільшення видатків на оборону. За останні роки Україна була змушена значно збільшити оборонний бюджет для модернізації збройних сил, придбання новітньої техніки та підвищення рівня підготовки військовослужбовців. Однак, такі витрати становлять виклик для економіки країни, яка також постраждала від війни, а тому постає питання щодо раціонального використання фінансових ресурсів та підвищення ефективності витрат на оборону. Військова агресія також вплинула на соціально-економічний розвиток регіонів, зокрема тих, що безпосередньо постраждали від бойових дій. Окуповані території, а також зони, що перебувають поблизу лінії фронту, зазнали значних руйнувань інфраструктури, що ускладнює їх економічне відновлення та забезпечення базових потреб населення. Одним із напрямків державної політики є реабілітація цих територій після війни та надання допомоги їхнім мешканцям.

Гуманітарні виклики, пов'язані зі збройною агресією, включають питання захисту прав людини, переселенців та постраждалого населення. Збройний

конфлікт спричинив масове переміщення людей як усередині країни, так і за її межі. Це створює додаткові проблеми для держави, яка повинна забезпечити належні умови для внутрішньо переміщених осіб, надавати їм житло, роботу та соціальну підтримку.

Окремим викликом залишається питання підвищення рівня професіоналізму та патріотизму серед військовослужбовців. На тлі агресії, яка триває понад десятиліття, українська армія потребує постійного вдосконалення навчальних програм, зокрема з акцентом на сучасні методи ведення бойових дій, стратегії гібридної війни та протидії кіберзагрозам. Україна також розвиває власні військові науково-дослідні інститути для розробки новітніх зразків озброєння та військової техніки. Вплив агресії Російської Федерації на сектор безпеки та оборони також підштовхнув Україну до активного впровадження реформ у військовій сфері. Україна взяла на себе зобов'язання привести свій сектор оборони у відповідність із стандартами НАТО. Це включає реформу військової структури, підвищення ефективності управління ресурсами, а також впровадження новітніх технологій та зброї, необхідних для забезпечення безпеки держави.

Збройна агресія вплинула також на психологічний стан суспільства. Військові дії призвели до значних втрат серед населення, що формує серйозний емоційний та психологічний тиск на суспільство. Держава активно впроваджує програми психологічної реабілітації для військовослужбовців, ветеранів та їхніх родин, а також для мирного населення, що постраждало від війни. Ці програми мають важливе значення для відновлення соціальної стійкості та забезпечення національної безпеки на тривалу перспективу.

Отже, збройна агресія Російської Федерації проти України створила нові виклики у сфері національної безпеки та оборони. Відповіддю на ці виклики стало масштабне реформування сектору оборони та безпеки, посилення співпраці з міжнародними партнерами та вдосконалення внутрішніх механізмів забезпечення безпеки країни.

2.2. Основні проблеми та виклики у процесі реформування правоохоронних органів

Формування системи оборони в умовах війни є одним із найважливіших завдань держави, особливо в контексті збройної агресії Російської Федерації проти України. Війна створює безпрецедентні виклики для національної безпеки та вимагає швидкого й ефективного реагування на різні загрози. Однією з головних проблем, що виникає в процесі формування системи оборони, є необхідність модернізації та адаптації структури сектору безпеки до умов ведення гібридної війни, де традиційні методи оборони доповнюються новими формами загроз, такими як кібератаки, дезінформація та економічна дестабілізація.

Сучасна система оборони повинна бути здатною до оперативного реагування на зовнішні загрози, що вимагає не лише підвищення рівня професіоналізму військових та правоохоронних структур, але й залучення нових технологій. Останні тенденції у світовій військовій практиці показують, що використання інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, дрони та кібертехнології, стає ключовим елементом у забезпеченні ефективності оборони. Впровадження таких технологій в українську систему оборони є невід'ємною частиною реформ, спрямованих на підвищення її спроможності протистояти сучасним загрозам.

Ще одним важливим аспектом є необхідність посилення міжвідомчої координації в межах сектору безпеки і оборони. Збройні сили, правоохоронні органи та інші структури безпеки мають працювати в тісній взаємодії для ефективної реалізації стратегічних завдань. Це передбачає розробку спільних операційних планів, створення єдиних систем обміну інформацією та координацію діяльності на всіх рівнях управління. Одним із ключових елементів цього процесу є створення єдиної системи управління безпекою, яка дозволить ефективно використовувати ресурси та забезпечувати оперативне прийняття рішень.

В умовах війни надзвичайно важливою стає проблема забезпечення надійного тилу та соціальної підтримки військових. Формування системи оборони повинно включати механізми забезпечення соціальних гарантій для військовослужбовців, їхніх сімей та ветеранів війни. Це важливо не лише з точки зору збереження боєздатності армії, але й для підвищення морального духу та мотивації до служби. Забезпечення соціальної стабільності серед військових та цивільного населення є важливим елементом стратегії оборони.

Одним із найбільших викликів, з якими стикається Україна у процесі формування системи оборони, є забезпечення міжнародної підтримки та інтеграція у глобальні системи безпеки. Співпраця з країнами-партнерами та міжнародними організаціями, такими як НАТО та ЄС, є ключовим фактором у забезпеченні стійкості оборонної системи. Підтримка з боку міжнародної спільноти, включаючи військову, технічну та фінансову допомогу, дозволяє Україні зміцнювати свою обороноздатність у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Проблема модернізації та забезпечення технологічного розвитку української армії також є важливим викликом у формуванні сучасної системи оборони. Інвестиції в оборонну промисловість, розвиток науково-дослідних проектів у сфері безпеки, а також розробка нових видів озброєння і технологій є необхідними умовами для підвищення обороноздатності держави. Це вимагає залучення не лише державних, але й приватних ресурсів, а також активної співпраці з міжнародними партнерами.

Важливою складовою успішного реформування оборонного сектору є підвищення рівня підготовки військовослужбовців та підготовка нових кадрів. Навчання та підвищення кваліфікації мають відповідати сучасним стандартам, що включає використання новітніх навчальних методик, симуляторів та підготовку до ведення бойових дій у сучасних умовах. Окрім того, важливим є розвиток спеціальних підрозділів, які мають відповідати на загрози нової генерації, зокрема кібератаки та тероризм.

Не менш важливим є питання забезпечення стійкості критичної інфраструктури країни в умовах воєнних дій. Енергетичні, транспортні, комунікаційні та інші ключові інфраструктурні об'єкти повинні бути захищені від можливих атак. Це вимагає розробки і впровадження систем захисту інфраструктури, а також створення резервів для оперативного відновлення після можливих пошкоджень.

Реформування оборонного сектору також передбачає посилення внутрішньої безпеки, що включає боротьбу з диверсійними та терористичними загрозами. Створення нових підрозділів спеціального призначення, які мають забезпечувати оперативне реагування на терористичні акти, є важливим компонентом стратегії національної безпеки. Це також включає співпрацю з іншими країнами та обмін інформацією для попередження таких загроз.

Формування системи оборони в умовах війни не може обійтися без підтримки суспільства. Громадянська активність, мобілізація резервів та волонтерська допомога стали невід'ємною частиною оборонної стратегії України. Важливим є залучення громадян до процесу прийняття рішень у сфері безпеки та оборони, а також забезпечення прозорості та підзвітності органів державної влади у цій сфері.

Зрештою, успішне формування системи оборони в умовах війни залежить від здатності держави адаптуватися до нових реалій та оперативно реагувати на виклики, що постійно змінюються. Це вимагає комплексного підходу, що включає як внутрішню модернізацію, так і активну міжнародну співпрацю. Лише за умови системної роботи та ефективної координації дій можливо забезпечити стійкість держави перед зовнішніми загрозами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Збройна агресія Російської Федерації суттєво вплинула на безпековий сектор України, висвітливши необхідність модернізації військових структур та

посилення кібербезпеки. Внаслідок гібридної війни, Україна стикається з кіберзагрозами, дезінформацією та економічними викликами, що змушує державу розвивати нові методи захисту національних інтересів і критичної інфраструктури.

2. Важливим напрямком реформ є зміцнення міжнародної співпраці з партнерами, такими як НАТО та ЄС, що допомагає Україні адаптувати свій оборонний сектор до міжнародних стандартів. Це включає впровадження новітніх технологій, спільні навчання та обмін досвідом у протидії сучасним загрозам, таким як кібертероризм і гібридні форми війни.

3. Військовий конфлікт також призвів до гуманітарних викликів, включаючи масове переміщення людей та психологічний стрес суспільства. Це підкреслює важливість програм соціальної підтримки, реабілітації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, що є ключовим аспектом для забезпечення соціальної стійкості та національної безпеки.

4. Суттєвим викликом для оборонного сектору України залишається забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, особливо в умовах зростання витрат на оборону. Це вимагає раціонального підходу до бюджетування та підвищення ефективності управління ресурсами, що дозволить забезпечити належний рівень оснащення військових, модернізацію техніки та підготовку кадрів, одночасно зберігаючи економічну стабільність країни.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕФОРМ У СЕКТОРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

3.1. Цифрова трансформація як пріоритет реформ сектору безпеки і оборони

Цифрова трансформація сектору безпеки та оборони є одним із ключових напрямів реформ, що набуває особливої актуальності в умовах війни. Введення інноваційних технологій у діяльність Збройних сил України та правоохоронних органів дозволяє не лише підвищити ефективність оперативних дій, але й забезпечити надійний захист від сучасних загроз, таких як кібератаки та інформаційні операції, що активно використовуються Російською Федерацією у війні проти України (табл. 3.1)

Першочерговою метою цифрової трансформації є створення інтегрованої системи управління сектором безпеки, що дозволить ефективно координувати дії всіх підрозділів, оптимізувати процеси прийняття рішень та забезпечити швидкий обмін інформацією між різними структурами. Це дозволить покращити реагування на виклики та загрози, особливо у кризових ситуаціях, які вимагають негайних дій.

Ключовим елементом цифрової трансформації є створення національної системи кібербезпеки. В умовах війни кіберзагрози стали однією з найбільших проблем, з якими стикається Україна. Кібератаки можуть паралізувати критичну інфраструктуру країни, викликати хаос в інформаційних системах управління та поширювати дезінформацію серед населення. Впровадження ефективної системи захисту від кіберзагроз є необхідною умовою для забезпечення національної безпеки.

Цифровізація військових операцій включає розвиток автоматизованих систем управління військами, що дозволить оперативно керувати військовими підрозділами та забезпечити точне планування й координацію бойових дій. Це

передбачає впровадження сучасних систем моніторингу та управління, що використовують штучний інтелект, аналітичні інструменти та безпілотні апарати для збору даних з полів бойових дій.

Таблиця 3.1

Напрями цифрової трансформації як пріоритет реформ сектору безпеки і оборони

Напрямок	Характеристика	Особливості впровадження в Україні в умовах війни	Можливі переваги
Кібербезпека	Забезпечення захисту від кібератак і загроз, моніторинг та управління кіберінфраструктурою.	Підвищення кількості кібератак з боку РФ вимагає негайної модернізації захисту.	Забезпечення безпеки критичної інфраструктури, мінімізація ризиків кібератак.
Інтеграція штучного інтелекту (AI)	Використання AI для аналізу даних, автоматизації процесів, прогнозування загроз.	Впровадження потребує високих ресурсів, а також адаптації до умов бойових дій.	Прискорення процесів ухвалення рішень, підвищення точності прогнозування.
Автоматизовані системи управління	Автоматизація процесів управління військами, покращення комунікації та координації.	Проблеми з інфраструктурою зв'язку, які можуть виникати в зонах бойових дій.	Підвищення оперативності прийняття рішень і координації між підрозділами.
Безпілотні літальні апарати (БПЛА)	Використання дронів для розвідки, спостереження та бойових операцій.	Складнощі з постачанням сучасних БПЛА та навчанням персоналу під час війни.	Підвищення точності розвідки та зменшення ризику для людських ресурсів.
Цифровий документообіг	Перехід на електронний формат документообігу для зменшення бюрократії та пришвидшення процесів.	В умовах війни виникає необхідність в безпечних каналах передачі даних.	Прискорення передачі інформації, зменшення витрат на паперові процеси.
Блокчейн для збереження даних	Використання блокчейн технологій для захисту та перевірки достовірності даних.	Високі вимоги до технічної інфраструктури в умовах воєнного конфлікту.	Гарантія безпеки та незмінності даних, підвищення прозорості процесів.

Джерело: власні дослідження.

Іншим важливим напрямом цифровізації є модернізація комунікаційних систем, які мають бути здатні працювати у складних умовах бойових дій та забезпечувати захищений обмін інформацією. Використання застарілих засобів зв'язку є значним недоліком, який може вплинути на ефективність операцій. Нові технології, такі як цифрове радіо, широкосмуговий зв'язок та системи супутникового зв'язку, мають бути інтегровані в оборонну систему України.

Сучасні технології надають можливість створювати інтегровані інформаційні системи для управління ресурсами, зокрема для логістики та забезпечення військових підрозділів. Такі системи дозволять більш ефективно контролювати постачання боєприпасів, палива та інших необхідних ресурсів, що особливо важливо під час активних бойових дій. В умовах війни забезпечення безперебійної логістики є ключовим елементом успішного ведення операцій.

Цифрова трансформація також повинна торкнутися процесу підготовки військовослужбовців. Військові навчальні заклади мають використовувати сучасні симуляційні технології для моделювання бойових ситуацій, що дозволить підвищити рівень підготовки військових кадрів та їхню здатність швидко адаптуватися до умов реальних бойових дій. Інтеграція таких технологій у систему підготовки сприятиме підвищенню якості військової освіти та оперативної готовності.

Особливу увагу слід приділити впровадженню штучного інтелекту в сектор безпеки та оборони. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу великих масивів даних, прогнозування загроз, а також для прийняття тактичних рішень у реальному часі. Це дозволить військовим структурам оперативно реагувати на зміни в обстановці на полі бою та знижувати ризики для особового складу.

Безпілотні літальні апарати, роботизовані системи та інші інноваційні рішення стають невід'ємною частиною сучасної війни. Використання таких технологій дозволяє зменшити кількість людських втрат і підвищити

ефективність ведення бойових дій. В умовах війни з Росією Україна активно впроваджує безпілотні системи для розвідки, спостереження та ведення бою.

Цифрова трансформація сектору оборони не може бути успішною без забезпечення кіберзахисту критичної інфраструктури. В умовах сучасної війни інфраструктурні об'єкти, такі як енергетичні системи, транспортні мережі та комунікаційні вузли, стають мішенями для кібератак. Впровадження сучасних засобів кіберзахисту дозволить знизити ризик атак та забезпечити стійкість цих об'єктів до зовнішніх загроз.

Важливою складовою цифрової трансформації є інтеграція систем захисту персональних даних, особливо в контексті управління інформацією про військовослужбовців, державних службовців та цивільних осіб. Захист персональних даних є необхідним для забезпечення безпеки як військових операцій, так і цивільного сектору. В умовах війни витіки інформації можуть бути використані противником для проведення диверсійних та інформаційних атак.

Цифрова трансформація також повинна включати модернізацію правової бази, яка регулює діяльність сектору безпеки та оборони. Закони, що стосуються інформаційної безпеки, кіберзахисту та використання нових технологій, повинні відповідати сучасним реаліям і забезпечувати гнучкість державної системи в умовах війни. Це вимагатиме перегляду існуючих законодавчих актів та впровадження нових правових норм, які враховуватимуть розвиток цифрових технологій.

На міжнародному рівні цифрова трансформація повинна бути підкріплена співпрацею з країнами-партнерами та міжнародними організаціями. Україна повинна інтегрувати свої оборонні системи у міжнародні структури, такі як НАТО, для забезпечення спільної обороноздатності та обміну інформацією в умовах глобальних загроз. Міжнародна співпраця у сфері цифрових технологій є ключовим елементом успішного розвитку оборонної стратегії України.

Нарешті, успішна цифрова трансформація сектору безпеки та оборони в умовах війни потребує комплексного підходу, що включає модернізацію

технічної інфраструктури, розвиток людських ресурсів та забезпечення міжнародної підтримки. Лише за умов тісної координації між різними державними та міжнародними структурами цифрові технології зможуть стати потужним інструментом у забезпеченні національної безпеки України.

Рейтинг першочерговості напрямів цифрової трансформації у секторі безпеки та оборони України відображає важливість і нагальність кожного напрямку з огляду на поточну ситуацію, спричинену збройною агресією Росії. Цифрова трансформація сектору безпеки має стати ключовим елементом модернізації оборонних можливостей України, оскільки вона забезпечує швидку адаптацію до нових викликів, пов'язаних із війною, зокрема кібератаками, інформаційними операціями та загрозами критичній інфраструктурі. Рейтинг дозволяє оцінити найважливіші аспекти впровадження цифрових інновацій у військову сферу та систему національної безпеки.

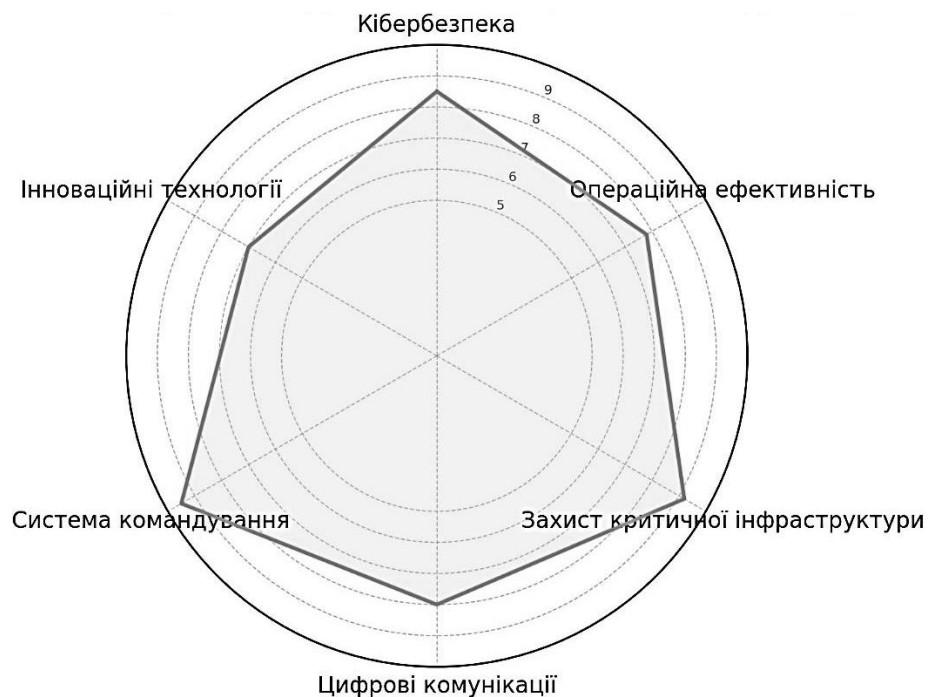

Рис. 3.1. Рейтинг першочерговості реалізації напрямів цифрової трансформації

Джерело: власні дослідження.

На першому місці в рейтингу знаходиться розвиток систем кібербезпеки та кіберзахисту (рис. 3.1). В умовах війни Росії проти України кібератаки стали

частиною гібридної війни, спрямованої на паралізування комунікацій, критичної інфраструктури та державного управління. Тому модернізація та інтеграція кіберзахисту у загальну стратегію оборони є першочерговою. Важливим кроком є підвищення рівня безпеки критичних об'єктів та впровадження захищених комунікаційних мереж.

На другому місці – автоматизація процесів управління військовими операціями. Швидкість і точність прийняття рішень мають вирішальне значення під час бойових дій. Автоматизація дозволяє суттєво зменшити час, необхідний на обробку інформації, підвищити ефективність командування та оперативного реагування на зміну ситуації на полі бою. У цьому контексті цифрові системи для обміну даними між різними військовими підрозділами є життєво важливими для оборони.

Третій напрям – цифровізація логістичних операцій. Ефективна система постачання боєприпасів, техніки та інших ресурсів до фронту є невід'ємною складовою успішної оборони. Впровадження цифрових рішень дозволяє краще відслідковувати наявність ресурсів і їх переміщення, мінімізуючи втрати та забезпечуючи безперебійне постачання.

3.2. Міжнародна співпраця та гармонізація законодавства із стандартами ЄС при забезпеченні національної безпеки

Міжнародна співпраця є ключовим аспектом забезпечення національної безпеки, особливо в контексті сучасних глобальних викликів, таких як тероризм, кібератаки та гібридні загрози, які не мають державних кордонів і вимагають колективної реакції. Україна, яка стикається з постійною загрозою через агресію з боку Російської Федерації, повинна активно інтегруватися у світову систему безпеки для ефективного протистояння цим викликам. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні організації, такі як ООН, НАТО, ОБСЄ та Європейський Союз, які надають платформу для координації

дій, обміну інформацією та реалізації спільних заходів з підвищення рівня безпеки.

Особливо важливою є співпраця з Європейським Союзом, який є стратегічним партнером України у сфері національної безпеки. Гармонізація українського законодавства з правовими нормами ЄС у сфері безпеки є критичною для підвищення обороноздатності країни та забезпечення її суверенітету. Імплементация європейських директив і регламентів дозволяє Україні не тільки зміцнити власні інституції безпеки, а й інтегруватися в загальноєвропейську систему оборони, що забезпечує ефективне використання міжнародного досвіду та ресурсів. Цей процес є надзвичайно важливим у контексті війни з Росією, оскільки Україна потребує сучасних стандартів і інструментів для посилення національної оборони та досягнення перемоги.

Меморандуми про співпрацю з ЄС та НАТО сприяють поглибленню взаємодії в сфері безпеки, що включає обмін розвідувальними даними, спільні військові навчання, модернізацію Збройних сил України відповідно до стандартів НАТО, а також економічну та технічну підтримку. Особливий акцент робиться на боротьбі з гібридними загрозами, які включають інформаційні атаки, економічні санкції та політичний тиск. Гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами є передумовою для створення надійної системи кібербезпеки, що має вирішальне значення для захисту критично важливої інфраструктури та національних інтересів.

Невід'ємною частиною міжнародної співпраці є також економічні та правові аспекти. Співпраця з ЄС передбачає розвиток спільних програм у сфері високотехнологічного виробництва, військово-промислового комплексу та оборонних інновацій. Це дає змогу не лише зміцнити обороноздатність країни, а й створити нові можливості для залучення інвестицій і відновлення економіки, що є важливим компонентом стратегії післявоєнного розвитку. Завдяки тісній співпраці з європейськими партнерами Україна отримує доступ до сучасних технологій і технічної допомоги, що сприяє прискоренню завершення війни та зміцненню позицій країни на міжнародній арені.

Важливо зазначити, що гармонізація законодавства з нормами ЄС сприяє також посиленню верховенства права, реформуванню судової системи та боротьбі з корупцією, що є необхідними умовами для побудови сильної та стабільної держави. Без забезпечення внутрішньої стабільності неможливо досягти ефективної національної безпеки, а інтеграція до європейських структур дозволяє Україні спиратися на передовий досвід у цих сферах. Це, в свою чергу, підвищує довіру міжнародної спільноти до України як до надійного партнера та підсилює її позиції у глобальних переговорах.

Поглиблення міжнародної співпраці в рамках ЄС також передбачає інтеграцію України в загальноєвропейську систему колективної безпеки, що забезпечить довготривалий захист від зовнішніх загроз. Такий підхід є особливо важливим у контексті російської агресії, яка продемонструвала необхідність спільної протидії з боку європейських держав. Співпраця з ЄС не лише допомагає Україні відстояти свої національні інтереси, але й робить вагомий внесок у загальну безпеку Європейського континенту.

Отже, міжнародна співпраця та гармонізація законодавства України із стандартами ЄС є критичними для забезпечення національної безпеки. Цей процес спрямований не лише на зміцнення обороноздатності держави, але й на досягнення стратегічної мети – перемоги у війні та подальшого розвитку України як сильної, незалежної європейської держави.

Безпека України має вагоме значення для НАТО та всіх держав-членів Альянсу, особливо в умовах російської агресії. Альянс повністю підтримує невід'ємне право України на самооборону, гарантоване Статтею 51 Статуту ООН, і визнає її право обирати власні механізми безпеки. Майбутнє України визначено в рамках НАТО, що є важливим елементом міжнародної співпраці. Відносини між Україною та НАТО почали розвиватися ще на початку 1990-х років і з того часу стали одними з найбільш значущих партнерств Альянсу, особливо в контексті забезпечення національної безпеки України.

Гармонізація законодавства України зі стандартами ЄС є одним із ключових елементів міжнародної співпраці у сфері безпеки. Цей процес сприяє

зміцненню інституцій безпеки та оборони, що є критично важливим для досягнення перемоги у війні. Після незаконної анексії Криму Росією у 2014 році співробітництво між Україною та НАТО було активізовано в ряді ключових галузей, зокрема у сфері реформування сектору оборони та забезпечення оперативної сумісності з військовими силами Альянсу.

НАТО та держави-члени Альянсу надають Україні безпрецедентну підтримку з початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Міжнародна підтримка включає політичні, військові, економічні та гуманітарні заходи, які мають вирішальне значення для зміцнення безпеки України та захисту її суверенітету. Гармонізація українського законодавства з правовими нормами ЄС у сфері безпеки забезпечує умови для інтеграції в євроатлантичну систему колективної безпеки, що в свою чергу сприяє забезпеченню внутрішньої стабільності.

Окрім політичної підтримки, Україна отримує практичну допомогу через різні ініціативи НАТО, такі як Комплексна програма допомоги (КПД) та Ініціатива НАТО з безпекової допомоги і навчання для України (NSATU), які надають ресурси для розвитку потенціалу національної оборони. Впровадження цих програм сприяє не тільки розбудові збройних сил, але й реформуванню інших державних інституцій відповідно до стандартів ЄС і НАТО, що є важливим для забезпечення ефективного управління в умовах війни.

З метою координації та збільшення обсягів підтримки, держави-члени НАТО оголосили про запуск Зобов'язань щодо довгострокової безпекової допомоги Україні, що передбачає фінансування на рівні щонайменше 40 мільярдів євро протягом наступного року. Така підтримка сприятиме відбудові структур безпеки та оборони, а також їх переходу до повної оперативної сумісності з НАТО. Важливим елементом цієї програми є розвиток двосторонніх домовленостей між державами-членами Альянсу та Україною, які забезпечують тривалу допомогу у військовій сфері.

Україна також активно бере участь у міжнародних операціях і місіях під проводом НАТО, що сприяє її інтеграції в загальноєвропейську систему

безпеки. Спільні навчання та операції дозволяють Україні вдосконалювати свої оборонні можливості та отримувати доступ до передових військових технологій. Окрім того, Україна активно впроваджує європейські стандарти у сфері безпеки, що є передумовою для досягнення стійкості перед сучасними викликами, такими як гібридні загрози та кібератаки.

Гармонізація законодавства також сприяє вдосконаленню правового регулювання в сфері національної безпеки, що дозволяє Україні ефективніше відповідати на зовнішні загрози та координувати свої дії з міжнародними партнерами. Цей процес є важливою частиною загальної стратегії інтеграції України до ЄС і НАТО, що є пріоритетним завданням для уряду України в контексті забезпечення перемоги над російською агресією (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Гармонізація законодавства із стандартами ЄС та НАТО при забезпеченні національної безпеки

Нормативні акти	Необхідні зміни	Труднощі та необхідність
Закон про національну безпеку України	Гармонізація з директивами ЄС щодо управління обороною та військовими силами	Необхідність адаптації структури управління обороною до стандартів НАТО
Кримінальний кодекс України	Імплементация європейських стандартів у сфері відповідальності за воєнні злочини та злочини проти людяності	Складність в імплементации нових правових норм в умовах воєнного конфлікту
Закон про інформаційну безпеку	Впровадження європейських стандартів з управління інформаційними ресурсами і протидії дезінформації	Проблеми з ресурсами для ефективної реалізації інформаційної безпеки
Закон про оборону України	Гармонізація з європейськими принципами колективної безпеки та оборони	Висока вартість реформи і необхідність міжнародної допомоги
Закон про кібербезпеку	Інтеграція стандартів ЄС з кіберзахисту та протидії кіберзагрозам	Нестача кваліфікованих фахівців у сфері кіберзахисту
Закон про боротьбу з тероризмом	Впровадження стандартів ЄС щодо міжнародної координації боротьби з тероризмом	Необхідність посиленої міжнародної співпраці для ефективної боротьби з тероризмом

Джерело: власні дослідження.

Таким чином, міжнародна співпраця та гармонізація законодавства України із стандартами ЄС є невід'ємними складовими забезпечення

національної безпеки в умовах війни. Вони не тільки сприяють зміцненню обороноздатності України, але й прискорюють її інтеграцію до євроатлантичних структур, що є ключовим фактором для досягнення стійкого миру та перемоги над агресором.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Цифрова трансформація є пріоритетним напрямом реформування сектору оборони України, що покликана підвищити оперативність та ефективність військових і правоохоронних структур. Важливим елементом цього процесу є впровадження автоматизованих систем управління, штучного інтелекту, безпілотних літальних апаратів та інших інновацій, які дозволяють зменшити ризики для людських ресурсів і підвищити точність оперативних дій.

2. Одним із ключових викликів цифровізації є забезпечення кібербезпеки, адже в умовах гібридної війни кібератаки на критичну інфраструктуру та державні установи стали звичним явищем. Створення національної системи кіберзахисту, здатної ефективно протистояти загрозам з боку агресора, є необхідним кроком для збереження стабільності та безпеки держави.

3. Цифрова трансформація також включає модернізацію комунікаційних систем, що мають забезпечувати надійний та захищений зв'язок в умовах бойових дій. Важливим напрямом є розвиток інтегрованих інформаційних систем для управління логістичними процесами, що сприятиме більш ефективному забезпеченню військових підрозділів ресурсами та технікою.

4. Важливою частиною цифрової трансформації є модернізація системи підготовки військових кадрів за допомогою сучасних симуляційних технологій, що дозволяють змоделювати реальні бойові ситуації. Такий підхід сприятиме підвищенню якості навчання та оперативної готовності військовослужбовців до виконання завдань у складних умовах війни.

ВИСНОВКИ

Російська агресія, яка почалася в 2014 році та триває до сьогодні, мала катастрофічні наслідки для України, зокрема у сфері національної безпеки та оборони. Війна призвела до значних людських втрат, руйнування інфраструктури та посилення економічної нестабільності. Крім того, агресія Російської Федерації висвітлила слабкі місця в системі національної оборони, включаючи застарілі методи управління, недостатнє фінансування та відсутність сучасних технологій у військовій сфері. Ці виклики підштовхнули Україну до необхідності реформування свого оборонного сектору, оскільки традиційні методи більше не здатні ефективно реагувати на сучасні загрози, особливо в умовах гібридної війни, що поєднує військові дії з інформаційною та кіберзагрозами.

Необхідність трансформації системи оборони України обумовлюється постійною загрозою з боку Росії та необхідністю швидкого реагування на нові виклики. Це вимагає впровадження інноваційних рішень, таких як цифрова трансформація військових структур, інтеграція штучного інтелекту для управління військами, покращення кібербезпеки та адаптація української оборонної стратегії до міжнародних стандартів, зокрема НАТО. Без цієї трансформації національна безпека України залишатиметься під загрозою, а її здатність протистояти агресії – обмеженою.

Висновки щодо теоретичних основ та концепцій реформування сектору оборони та безпеки України ґрунтуються на комплексному аналізі сучасних викликів і підходів, які використовуються для забезпечення національної безпеки. Збройна агресія Російської Федерації значно вплинула на формування нових пріоритетів реформ у безпековому секторі, що вимагає як внутрішніх інституційних змін, так і посилення міжнародної співпраці.

Першим ключовим висновком є необхідність демократизації процесів управління у сфері оборони та безпеки. Це включає посилення контролю з боку громадянського суспільства, забезпечення прозорості в ухваленні рішень, а

також реформування правоохоронних органів для ефективного реагування на сучасні загрози.

Другою важливою складовою є цифрова трансформація сектору оборони. Впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, автоматизовані системи управління та кіберзахист, є необхідною умовою для підвищення оперативності та ефективності національних структур безпеки.

Гармонізація національного законодавства зі стандартами ЄС та НАТО виявилася одним із ключових завдань реформування оборонного сектору України. Це передбачає адаптацію правових норм до європейських вимог, що стосуються управління безпековими структурами, захисту прав людини та боротьби з корупцією.

Міжнародна співпраця є важливою передумовою для забезпечення національної безпеки України. Вступ до НАТО та активізація партнерських відносин з ЄС значно підвищують обороноздатність країни та надають доступ до сучасних ресурсів і технологій, необхідних для ефективного реагування на зовнішні загрози.

Особливий акцент у процесі реформування робиться на гендерну рівність у сфері безпеки. Інтеграція жінок у систему правопорядку та оборони сприяє розвитку демократичних інститутів і підвищенню ефективності оперативної діяльності органів безпеки.

Збройна агресія Росії загострила питання реформування правоохоронних органів. Вони повинні адаптувати свої функції для боротьби з новими типами загроз, зокрема гібридними війнами та кіберзлочинністю. Це потребує посилення міжнародного співробітництва та підвищення професійного рівня українських правоохоронців.

Окремою проблемою є забезпечення соціальних гарантій для військовослужбовців та їхніх сімей. Забезпечення належного рівня соціального захисту є важливою умовою для підвищення мотивації та морального духу армії, а також для підвищення її боєздатності.

Цифрова трансформація сектору безпеки та оборони сприяє розвитку систем управління ресурсами, зокрема логістикою, що є критично важливим для забезпечення безперервного постачання під час активних бойових дій.

Кібербезпека є ключовою складовою сучасної національної безпеки. Впровадження комплексних систем захисту від кіберзагроз є необхідною умовою для забезпечення стійкості критичних інфраструктур держави в умовах постійних загроз.

Гармонізація законодавства з європейськими стандартами забезпечує інтеграцію України в загальноєвропейську систему безпеки. Це створює передумови для підвищення довіри з боку міжнародних партнерів і покращує координацію дій у боротьбі з тероризмом та гібридними загрозами.

Підготовка військовослужбовців має відповідати сучасним стандартам, що передбачає використання симуляційних технологій для моделювання бойових ситуацій. Це дозволяє забезпечити високий рівень готовності армії до нових типів бойових дій.

Інвестиції в оборонну промисловість та наукові дослідження сприятимуть розвитку нових видів озброєнь та підвищенню технологічного рівня армії, що є важливим елементом для підвищення її обороноздатності.

Отже, реформи у секторі оборони та безпеки України спрямовані на створення ефективної, стійкої та демократично керованої системи, здатної відповідати на сучасні виклики та загрози. Міжнародна співпраця, цифрова трансформація та гармонізація законодавства є критично важливими для досягнення цих цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 05.09.2024).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 06.06.2016 р. № 240/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/2016#n10> (дата звернення: 05.09.2024).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифіковано Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 05.09.2024).
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
6. Питання Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних сил України : наказ Міністерства оборони України від 20.07.2016 р. № 374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0374322-16#n16> (дата звернення: 05.09.2024).
7. План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 роках (Дорожня карта оборонної реформи) : затверджений Міністром оборони України 15.08.2016 р. URL: https://www.mil.gov.ua/content/tenders/Plan_2208.pdf (дата звернення: 05.09.2024).

8. План дій щодо впровадження оборонної реформи на 2019–2020 роки : затверджений Міністром оборони України 23.01.2019 р. URL: https://www.mil.gov.ua/content/oboron_plans/2019.01.23_Plan_diy_2019-2020.pdf (дата звернення: 05.09.2024).

9. Перший етап реформування Збройних сил суттєво наблизив їх до набуття взаємосумісності з НАТО – Андрій Таран. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2021/02/05/pershij-etap-reformuvannya-zbrojnih-sil-suttev-onabliziv-ih-do-nabuttya-vzaemosumisnosti-z-nato> (дата звернення: 05.09.2024).

10. Питання Міністерства оборони України : наказ Міністерства оборони України від 22.09.2020 р. № 346. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/mou_346.pdf (дата звернення: 05.09.2024).

11. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право 11. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України : Указ Президента України від 20.06.2019 р. № 419/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419/2019#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

12. Положення про Міністерство оборони України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 406/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/406/2011#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

13. Положення про Міністерство оборони України : постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

14. Про питання військової стандартизації : наказ Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-20#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

15. 15. Запровадження стандартів та інших керівних документів НАТО. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vprovadzhennya-standartiv-ta-inshih-kerivnih-dokumentiv-nato.html> (дата звернення: 05.09.2024).

16. Посол Британії в Україні: Ви робите не все і кажете: «А тепер ми хочемо ПДЧ в НАТО!» URL: <https://www.eurointegration.com.ua/>

interview/2021/02/22/7120080 (дата звернення: 05.09.2024).

17. Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про національну безпеку України» щодо набрання чинності положеннями стосовно Головнокомандувача Збройних сил України, Генерального штабу Збройних сил України, видів і окремих родів військ (сил) : Закон України від 04.03.2020 р. № 522-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-20#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

18. Питання Головнокомандувача Збройних сил України : Указ Президента України від 27.03.2020 р. № 123/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/2020#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

19. Положення про Генеральний штаб Збройних сил України : Указ Президента України від 30.01.2019 р. № 23/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23/2019#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

20. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

21. Сфера оборони має функціонувати стабільно, скоординовано, з чіткою перспективою та без непорозумінь між керівниками – Глава держави. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2021/07/27/sfera-oboronimae-funkczionuvati-stabilno-skoordinovano-z-chitkoyu-perspektivoyu-ta-bez-neporozu-min-mizh-kerivnikami-%E2%80%93-glava-derzhavi/> (дата звернення: 05.09.2024).